

1.3 Vývoj lidských zdrojů v Jihomoravském kraji v letech 2000 až 2005

Trendy ve vývoji lidských zdrojů v Jihomoravském kraji se nijak výrazně neliší od trendů vývoje v České republice. Počet obyvatel Jihomoravského kraje se v dlouhodobém pohledu postupně snižoval, **přírůstek obyvatel** byl zaznamenán až v posledních 3 letech – ke zvyšujícímu se počtu narozených dětí jako důsledku zvýšené porodnosti žen ze silných populačních ročníků konce sedmdesátých let se přidal zvýšený počet přistěhovačů včetně přistěhovačů cizinců. Naděje dožití u mužů i žen byla nad republikovým průměrem a ve sledovaném období se zvyšovala u obou pohlaví. Tento fakt spolu s poklesem procenta pracovní neschopnosti mohl být náznakem zlepšování zdravotního stavu obyvatelstva. Sídelní struktura byla v posledních letech stabilizovaná, počty obcí podle velikostních skupin se výrazně neměnily. Dále pokračoval trend stěhování obyvatel z velkých měst (v případě Jihomoravského kraje především z Brna) do příměstských oblastí.

Změny ve **věkové struktuře** se odvíjely od zvýšeného počtu narozených dětí v posledních letech, zvýšil se tedy podíl dětí ve věku do 4 let. Podíl osob ve věku od 5 až do 24 let se snížil, což naopak odráželo pokles porodnosti v minulém desetiletí. Nejpočetnější skupinou byly osoby ve věku 25 až 34 let, ovšem druhou nejpočetnější skupinou byly osoby ve věku 65 a více let, která tvořila téměř 15 % populace starší patnácti let. Změny ve věkové skladbě potvrzují postupné **stárnutí populace**, dokladem něhož je zvýšení průměrného věku na 40,3 – třetí nejvyšší hodnota v ČR. Hodnocení kvality a využití lidských zdrojů se v kraji týkalo populace ve věku 15 až 64 let, jejich počet dosáhl téměř 950 tisíc osob, jež tvoří 71 % z celkového počtu obyvatel kraje.

Vývoj **vzdělanostní struktury** obyvatel kraje byl příznivý, snížení podílu osob se základním vzděláním doprovázel nárůst podílu osob se středním vzděláním. Cíle dané Lisabonskou strategií v oblasti středoškolského vzdělání Jihomoravský kraj prakticky splňoval – požadavek, aby 80 % populace ve stáří od 25 let výše mělo minimálně středoškolské vzdělání, nesplňovala pouze věková skupina 55 až 64 let, což však v souhrnu bylo splněno. **Podíl vysokoškolsky vzdělaných** v populaci osob starších patnácti let byl mezi kraji ČR druhý nejvyšší.

Rozvinuté **školství** kraje je nástrojem dalšího zvyšování kvality lidských zdrojů. Počtem studentů středních škol na 1 000 obyvatel byl Jihomoravský kraj nad průměrem České republiky a zároveň na třetím místě mezi ostatními kraji. Na stejném místě se kraj umístil i v počtu studentů vysokých škol bydlících v kraji na 1 000 obyvatel. O tom, že oblast vzdělávání je pro Jihomoravský kraj silnou stránkou, svědčí i druhé místo ve srovnání u ukazatele střední délky vzdělávání. O rostoucí úloze **celoživotního vzdělávání** svědčil nárůst zájmu o studium při zaměstnání a růst počtu absolventů rekvalifikačních kurzů. Zvyšující se stupeň rozšíření využívání **informačních a komunikačních technologií** v domácnostech hovoří o tom, že znalosti a zkušenosti získané doma, v soukromí, v běžném životě mohou být významným přínosem pro profesní život.

Využití lidských zdrojů je provázáno s **ekonomickým prostředím**, s ekonomickým potenciálem regionu. Jihomoravský kraj patřil v uplynulém období ke krajům s nejvyšší ekonomickou výkonností, poměr hrubého domácího produktu na 1 obyvatele k průměru ČR byl v roce 2005 mezi kraji čtvrtým nejlepším. Intenzita podnikatelské aktivity byla ve srovnání s ostatními kraji sice průměrná, ovšem výdaje na výzkum a vývoj v přepočtu na jednoho obyvatele byly v roce 2005 třetí nejvyšší. Rozvoj **výzkumu a vývoje** vytváří předpoklady růstu ekonomiky, napomáhá mu i dobrá dopravní dostupnost. Hustota dopravní sítě v Jihomoravském kraji sice není tak vysoká jako ve většině ostatních krajů, tento nedostatek ovšem vyvažuje důležitá tranzitní funkce kraje a všestranná dopravní dostupnost hospodářských center. Aby mohly být lidské zdroje využívány, musí být vytvářeny i podmínky pro uspokojování jejich potřeb. Nedílnou součástí je tedy i oblast bydlení a bytové výstavby. V dlouhodobém pohledu se kvalita bydlení zvyšovala, v kraji byl šestý nejvyšší podíl bytů v rodinných domech. Ve sledovaném období pak úhrn dokončených bytů byl třetí nejvyšší a úhrn dokončených bytů v přepočtu na 1 000 obyvatel byl čtvrtý nejvyšší.

Využití lidských zdrojů v konečném výsledku nejvýstižněji charakterizuje **úroveň zaměstnanosti a nezaměstnanosti**. Mírou ekonomické aktivity i mírou zaměstnanosti byl však Jihomoravský kraj pod úrovní průměru České republiky. I když průměrná míra zaměstnanosti obyvatelstva ČR ve věku 15 až 64 let (v roce 2005 to bylo 64,8 %) mírně převyšuje průměr za EU 25 (63,8 %), Lisabonskou strategií vytyčený cíl do roku 2010 (tvorbou nových pracovních míst zvýšit míru zaměstnanosti až na 70 %) se ukazuje jako velmi obtížně dosažitelný. V Jihomoravském kraji byla v roce 2005 míra zaměstnanosti obyvatelstva ve věku 15 až 64 let na úrovni evropského průměru, negativně se ovšem jeví ta skutečnost, že ve srovnání s rokem 2000 poklesla o 1,4 procentního bodu (v roce 2000 převyšovala evropský průměr o téměř 3 procentní body). V mezikrajském srovnání byla v roce 2005 míra ekonomické aktivity obyvatelstva Jihomoravského kraje ve věku 15 a více let až jedenáctá nejvyšší, hodnota míry zaměstnanosti až desátá. Také umístění v pořadí

u průměrných mezd nebylo nijak výrazné, sedmé místo u průměrných mezd fyzických osob jen zdánlivě vylepšilo páté místo ve výši průměrných mezd přepočtených osob, obě hodnoty však nedosahovaly průměru České republiky.

Míra registrované nezaměstnanosti v roce 2005 byla pátá nejvyšší mezi kraji. Počet nezaměstnaných se ve sledovaném období zvyšoval, zásadním problémem však byl růst dlouhodobé nezaměstnanosti. Příznivě působil pouze fakt, že mezi uchazeči o zaměstnání klesal počet a podíl osob z řad absolventů a mladistvých, naopak nepříznivě se vyvíjel počet uchazečů o zaměstnání z řad občanů se zdravotním postižením. V obecné rovině také platí, že zvyšující se stupeň dosaženého vzdělání významně napomáhá při hledání nového pracovního uplatnění.

Zatímco ve srovnání s ostatními kraji byl Jihomoravský kraj ve většině dílčích ukazatelů z oblasti vzdělání či ukazatelů z oblasti ekonomického potenciálu v popředí pomyslných žebříčků, oblast ukazatelů zaměstnanosti a zejména nezaměstnanosti posouvala kraj do umístění podprůměrných. Toto konstatování pak potvrdilo i mezikrajské srovnání, kdy jednotlivé indikátory byly agregovány a vyhodnoceny jako celek. Na základě tohoto **souhrnného hodnocení pomocí syntetických ukazatelů** obsadil kraj v hodnocení stavu lidských zdrojů v roce 2005 pomyslnou osmou příčku (lehce podprůměrné postavení mezi kraji), z hlediska vývoje si proti roku 2000 polepšil o jedno místo.